

B. ΑΝΟΙΚΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ (ενδεικτικά παραδείγματα)

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. *“Προς το τέλος του αιώνα, η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό δημοσίων υπαλλήλων σ’ όλο τον κόσμο. Με βάση τους αριθμούς του Bickford-Smith..., το 1889 αναλογούσαν 214 υπάλληλοι για δέκα χιλιάδες κατοίκους, ενώ στην αρχή του 20ου αιώνα (πάντα για 10.000) υπήρχαν 200 υπάλληλοι στο Βέλγιο, 176 στη Γαλλία, 126 στη Γερμανία, 113 στις Η.Π.Α., 73 στην Αγγλία, παρά την πολύ πιο προχωρημένη αστικοποίηση των χωρών αυτών”.*

Κ. Τσουκαλά, Εξάρτηση και αναπαραγωγή: ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922), σ. 211

- Να σχολιάσετε το φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται η πηγή, αναζητώντας τις αιτίες που το δημιούργησαν και τις συνέπειες που είχε στη ζωή του τόπου.
2. Να συσχετίσετε τους όρους **ΠΡΟΣΩΠΟΠΑΓΗ ΚΟΜΜΑΤΑ** → **ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ** και να αναλύσετε τη μεταξύ τους σχέση.
 3. Να περιγράψετε την κοινωνική διάρθρωση της ελληνικής κοινωνίας κατά τα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20ου αιώνα.
 4. Να εξηγήσετε την εκδήλωση του κινήματος του **“Στρατιωτικού Συνδέσμου”** κατά το 1909, λαμβάνοντας υπόψη σας τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας κατά την εποχή εκείνη.
 5. Να προσδιορίσετε και να αναλύσετε τους παράγοντες οι οποίοι διευκόλυναν τη μερική διευθέτηση του βαλκανικού προβλήματος και την ευόδωση σκοπών της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.
 6. Να αξιολογήσετε τη σημασία των βαλκανικών πολέμων για την Ελλάδα.
 7. Η επανάσταση του 1909 και η εμφάνιση στην πολιτική σκηνή της προσωπικότητας του Ελευθερίου Βενιζέλου θεωρείται σταθμός στη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας.
 - Να εξηγήσετε αυτή τη διαπίστωση.

8. Να τεκμηριώσετε την εξής ιστορική κρίση:

“Το Σύνταγμα του 1911 είναι το νέο βήμα για την ολοκλήρωση του κοινοβουλευτισμού και τη δημιουργία κράτους με οργάνωση που έχει πρότυπο εκείνη των προοδευμένων δυτικών χωρών”.

Ε. Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου, *Η διδασκαλία της Ιστορίας στη Μέση Εκπαίδευση*, σ. 210

9. Να προσδιορίσετε και να αναλύσετε τους παράγοντες, οικονομικούς και θεσμικούς, οι οποίοι, μετά το 1909, ευνόησαν τη διαμόρφωση στην Ελλάδα νέας κοινωνικής διάρθρωσης, ανάλογης προς αυτήν των σύγχρονων ανεπτυγμένων κοινωνιών.

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. *“Η εργατική τάξη, έως το 1910, δεν κατόρθωσε να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στις κοινωνικές εξελίξεις του τόπου”*, αναφέρεται στο σχολικό σας βιβλίο (σ. 14).

– Να αιτιολογήσετε αυτή τη διαπίστωση.

2. Να συγκρίνετε τις οικονομικές δραστηριότητες των Ελλήνων αστών και των Ελλήνων γαιοκτημόνων κατά τον 19ο αιώνα και να επισημάνετε τις ομοιότητες που διαπιστώνετε.

3. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο του όρου **“πάγιο κοινωνικό κεφάλαιο”** και να παρουσιάσετε τις συνθήκες οι οποίες ευνόησαν την πρώτη ανάπτυξη του στην Ελλάδα.

4. **Τα αιτήματα του Στρατιωτικού Σύνδεσμου**

Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος ποθεί όπως η θρησκεία μας υψωθή εις τον εμπρέποντα ιερόν προορισμόν της, όπως η Διοίκησις της χώρας καταστή χρηστή και έντιμος, όπως η Δικαιοσύνη απονέμηται ταχέως μετ' αμεροληψίας και ισότητος προς άπαντας εν γένει τους πολίτας αδιακρίτως τάξεως, όπως η Εκπαίδευσις του Λαού καταστή λυσιτελής δια τον πρακτικόν βίον και τας στρατιωτικάς ανάγκας της χώρας, όπως η ζωή, η τιμή και η περιουσία των πολιτών εξασφαλισθώσιν, και τέλος όπως τα οικονομικά ανορθωθώσι, λαμβανομένων των απαιτουμένων μέτρων προς λελογισμένην διαρρύθμισιν των εσόδων και εξόδων του κράτους, ώστε αφ' ενός μεν ο σχεδόν πενόμενος ελληνικός λαός ανακουφισθή εκ των επαχθών φόρων, ους ήδη καταβάλλει και οίτινες ασπλάχνως κατασπαλώνται προς διατήρησιν πολυτελών και περιττών υπηρεσιών και υπαλλήλων, χάριν της απαισίας συναλλαγής, αφ' ετέρου δε καθορισθώσι θετικώς τα όρια εντός των οποίων δύνανται ν' αυξηθώσιν αι

δαπάναι δια την στρατιωτικήν της χώρας παρασκευήν και δια την συντήρησιν του στρατού και του στόλου εν ειρήνη.

Νικ. Ζορμπά, Απομνημονεύματα, σ. 17

- Να διατυπώσετε, με βάση την πηγή, επιγραμματικά τα αιτήματα του Στρατιωτικού Συνδέσμου.

.....
.....
.....
.....

- Λαμβάνοντας υπόψη τα αιτήματα αυτά, να χαρακτηρίσετε, κοινωνικά και πολιτικά, το κίνημα του Στρατιωτικού Συνδέσμου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

.....
.....
.....
.....

5. Να μελετήσετε προσεκτικά το κείμενο και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Ο ιδιόμορφος χαρακτήρας της ελληνικής αστικής τάξης τον 19^ο αιώνα.

Το ζήτημα όμως που ενδιαφέρει περισσότερο εδώ είναι τα αποτελέσματα της μεταπρατικής ιδεολογίας. Γιατί οι μικρόπνοες οικονομικές δραστηριότητες του καθενός αστού ατομικά, στηριγμένες στην αποφυγή κάθε κινδύνου και στην επιδίωξη υψηλού και γρήγορου κέρδους, καθόριζαν και τα όρια της συλλογικής πρακτικής της τάξης του, όρια οικονομικά και πολιτικά. Σε αντίθεση με τους δυτικούς συναδέλφους τους οι Έλληνες αστοί είχαν διαστρεβλωμένη αντίληψη πολλών βασικών αναγκών του καπιταλισμού, όπως είναι π.χ. οι ανάγκες για προστατευτισμό ή για μια αναπτυγμένη εσωτερική αγορά. Αντιλαμβάνονταν τους δασμούς σαν μέσο να ν' αυξήσουν όχι την ανταγωνιστικότητα τους αλλά τις τιμές τους και το βραχυπρόθεσμο κέρδος... Γιατί άραγε (η αστική τάξη) θα επιχειρούσε να κυριαρχήσει στην πολιτική; Για ατομικά προνόμια που μπορούσαν ν' αποκτήσουν με τη δωροδοκία και την πατρωνεία; Τι αξία θα είχε μια μακρόχρονη πολιτική κυριαρχία για άτομα που ο ορίζοντας των προβλέψεών τους έφθανε μόνο λίγους μήνες πιο πέρα και η μεγαλύτερη φιλοδοξία τους ήταν να πετύχουν απόσβεση του κεφαλαίου τους σ' ένα ή δύο χρόνια; Ποιοι πόροι θα τροφοδοτούσαν την κεφαλαϊκή σύρρευση, αφού οι πρωταρχικές φροντίδες του μεγαλοαστού ήταν, όχι μόνο τότε αλλά και στην Ελλάδα του 20ου αιώνα, να αποταμιεύει ή και να επενδύει ένα μέρος του πλούτου του στο εξωτερικό, ν' αγοράζει σπίτια και ν' αποθησαυρίζει χρυσές λίρες;

Γ. Δερτιλή, Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση (1880-1909), σσ. 95-96

α) i) Σε ποιες οικονομικές δραστηριότητες επιδίδονται οι Έλληνες αστοί κατά τον 19^ο αιώνα;

.....
.....
.....

ii) Ποιες συνέπειες είχαν στην πορεία ελληνικής οικονομίας αυτές οι δραστηριότητες;

.....
.....
.....

β) Ποια είναι η βασική διαφορά της ελληνικής αστικής τάξης από τις αστικές τάξεις των δυτικοευρωπαϊκών χωρών;

.....
.....
.....

γ) Ποιο το περιεχόμενο του όρου “μεταπρατική ιδεολογία”;

.....
.....
.....

δ) Πώς αντανακλούνταν στο πολιτικό επίπεδο ο μεταπρατικός χαρακτήρας της οικονομίας;

.....
.....
.....
.....

6.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(σε εκατομμύρια δραχμές)

Έτος	Άμεσοι Φόροι	Έμμεσοι Φόροι	Σύνολο
1871	21	13	34
1880	20	23	43
1895	35	60	95

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα να αξιολογήσετε, με κριτήρια οικονομικά και κοινωνικά, τη φορολογική πολιτική που άσκησε ο Χαρ. Τρικούπης, κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα.

7. Ποιος ήταν ο χαρακτήρας του νέου Συντάγματος του 1911 και ποιες οι κυριότερες ρυθμίσεις του;
8. Ποιο είναι το νομοθετικό έργο της Β΄ Αναθεωρητικής Βουλής; Γιατί χαρακτηρίστηκε σημαντικό;
9. Ποια ήταν η συμβολή της ομάδας των Κοινωνιολόγων κατά τη διάρκεια των εργασιών της Β΄ Αναθεωρητικής Βουλής;
10. Με ποιους τρόπους ο Ελ. Βενιζέλος προσπάθησε να αποθαρρύνει μελλοντική ανάμειξη των στρατιωτικών στην πολιτική ζωή της χώρας;
11. Το αγροτικό κίνημα στην Ελλάδα παρουσιάζεται στις αρχές του 20ου αιώνα ανεπτυγμένο. Σε ποια περιοχή εντοπίζεται κυρίως αυτή η ανάπτυξη και ποια ήταν τα βασικά αίτια;
12. Ποια ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά της πολιτικής των Νεοτούρκων;
13. Πώς εκδηλώνεται η επεκτατική πολιτική της Ιταλίας στην Ανατολική Μεσόγειο γύρω στα 1911;
14. Πώς δημιουργήθηκε το βαλκανικό μέτωπο εναντίον της Τουρκίας στις παραμονές του Α΄ Βαλκανικού πολέμου;
15. Ποια ήταν τα βασικά αίτια που οδήγησαν στον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο;
16. Πότε κηρύσσεται ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος και με ποια αφορμή;
17. Ποια ήταν η στάση του διαδόχου Κωνσταντίνου και του πρωθυπουργού Ελ. Βενιζέλου σχετικά με το θέμα της απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης; Ποιο ήταν το αποτέλεσμα;
18. Πότε έληξε ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος; Ποια συνθήκη υπογράφηκε με τη λήξη του;
19. Ποιες περιοχές παραχωρούνται στην Ελλάδα με τη συνθήκη Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου / 10 Αυγούστου 1913) στο τέλος του Β΄ Βαλκανικού πολέμου;

20. Ποιες θετικές συνέπειες προέκυψαν για την οικονομική ζωή της Ελλάδας από την ενσωμάτωση των νέων περιοχών με τη λήξη του Β΄ Βαλκανικού πολέμου;
21. Να αναφέρετε τα εθνικά προβλήματα, τα οποία, μετά τη λήξη των βαλκανικών πολέμων, έμεναν ακόμη άλυτα.
22. Να περιγράψετε την οικονομική και κοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα μετά τους βαλκανικούς πολέμους.
23. Με ποια μέτρα ο Ελευθέριος Βενιζέλος εξασφάλισε την εσωτερική προπαρασκευή της χώρας για την πραγματοποίηση του ιδανικού της Μεγάλης Ιδέας;
24. Να ερευνήσετε τις συνθήκες που ευνόησαν την προσέγγιση των βαλκανικών λαών και οδήγησαν στον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο.

Γ. ΕΡΓΑΣΙΕΣ – ΑΣΚΗΣΕΙΣ (ενδεικτικά παραδείγματα)

Εργασία για το σπίτι

Η όλη προσπάθεια για την αποκατάσταση των ομογενών στην Ελλάδα πήρε μοιραία το χαρακτήρα μιας τεράστιας επιχειρήσεως, συχνά κερδοσκοπικής. Όσο περισσότερο οξυνόταν η διεθνής οικονομική ύφεση, τόσο πιεστικότεροι ήταν οι όροι των ομογενών προς τους υπεύθυνους του ελλαδικού κράτους. Το κεντρικό πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας κατά την κρίσιμη εκείνη στιγμή ήταν: πώς να επωφεληθεί σαν σύνολο τα μέγιστα από τη συρροή στη χώρα όλων αυτών των κεφαλαίων, των επενδυτικών σχεδίων και των επιχειρηματιών ...

Φαίνεται πραγματικά ότι για τους ομογενείς η «επιχείρηση Ελλάς» δε σήμαινε απλώς την εγκατάστασή τους στον ελλαδικό χώρο και την επιχειρηματική τους ανάπτυξη εκεί, αλλά, ακόμη περισσότερο, σήμαινε την επιδίωξη εξαιρετικών εισοδημάτων και υπερκερδών, ανώτερων από τα θεωρούμενα διεθνώς ως συνήθη. Έτσι, οι άνθρωποι αυτοί κινήθηκαν μόνιμα σε ένα κλίμα προσωπικών πιέσεων, προσπαθώντας να αποσπάσουν από την ελληνική κυβέρνηση όχι απλώς δικαιώματα, αλλά αποκλειστικότητες και προνόμια. Έτσι, τα υπερκέρδη, η κερδοσκοπία, οι πρόσοδοι, τα προνόμια παρουσιάσθηκαν με την ανοχή του κράτους σε όλους τους τομείς όπου οι ομογενείς αναμίχθηκαν: στα τσιφλίκια της Θεσσαλίας - Άρτας, στις παραγγελίες των δημοσίων έργων, στα εθνικά δάνεια, στην επεξεργασία του προστατευτικού δασμολογίου, στη διατύπωση της φορολογικής πολιτικής κ.λπ.

Στην πραγματικότητα, η Ελλάδα εμφανίστηκε αιφνίδια σαν ένα «καινούργιο σύνορο» προς κατάκτηση από τους Έλληνες των παροικιών. Η ανακάλυψη της Ελλάδος ήταν βέβαια μία από τις συνέπειες της μακροχρόνιας διεθνούς υφέσεως. Οι ομογενείς, με τη συνήθεια και την πείρα που είχαν αποκτήσει ως άποικοι έναντι των εγχώριων πληθυσμών στις παροικίες του εξωτερικού, άρχισαν να φθάνουν στην Ελλάδα με τη νοοτροπία του αποίκου επίσης ...

Μια μερίδα της ελληνικής κοινωνίας αντέδρασε σ' αυτή την εισβολή, γιατί έβλεπε τη θέση της να απειλείται. ... Όμως μια άλλη μερίδα πίστεψε στο δυναμισμό του κεφαλαίου και επιδίωξε μέσω αυτού - έστω και υπό δυσμενείς όρους- τον εξευρωπαϊσμό της Ελλάδος. Ο νέος ελληνικός εθνισμός επενδύθηκε έτσι σε δύο ανταγωνιστικά κοινωνικά σχέδια:

- α) στην προοπτική του τρικουπισμού, ο νέος εθνισμός εμφανιζόταν πρωταρχικά σαν μια προσπάθεια για τη συγκρότηση ενός ενσωματωμένου εθνικο-οικονομικού συνόλου και για την οικονομική ανόρθωση της χώρας υπο την αιγίδα του ιδιωτικού κεφαλαίου,
- β) στην προοπτική του δηλιγιαννισμού, ο νέος εθνισμός εμφανιζόταν κυρίως σαν προσπάθεια για επέκταση των ορίων του κράτους ως άξονα για την όλη ανορθωτική προσπάθεια.

Στην πρώτη προοπτική στόχος ήταν «η μετάθεσις της Ελλάδος από της Ανατολής εις την Ευρώπην», ενώ στη δεύτερη στόχος ήταν «Η Ελλάδα να μην αποκοπεί από την Ανατολή, αλλά να αναπτύξει εκεί τον ηγετικό ρόλο της». Η πρώτη είχε ως υπόδειγμα το δυτικο-ευρωπαϊκό αστισμό, ενώ η δεύτερη κατέτεινε σε έναν αστισμό «περιφερειακού» τύπου, έστω και αν με αυτόν επιδιώκταν η κυριαρχία της Ελλάδος στην Ανατολή.

Μέσα στα πλαίσια αυτού ακριβώς του κράτους τέθηκε και το πρόβλημα της εθνικής εντάξεως των επαναπατριζόμενων Ελλήνων του εξωτερικού. Η πρακτική της εθνικής ευεργεσίας χαρακτήρισε σ' έναν αξιοσημείωτο βαθμό την αρχική φάση της εντάξεως των πρώην παροίκων. Όμως, δεν ήταν δυνατό να καλυφθεί με αυτό τον τρόπο το πρόβλημα της εθνικής αναδιπλώσεως. Το όλο πρόβλημα τέθηκε με περισσότερο άμεσα οικονομικούς όρους, εφόσον μάλιστα για αναδίπλωση κεφαλαίων επρόκειτο. Οι κάτοχοι αυτών των κεφαλαίων ενδιαφέρονταν πρώτιστα, όχι τόσο για την παραγωγική αξιοποίησή τους, όσο για τη διασφάλισή τους από τη μια και για το εύκολο κέρδος από την άλλη. Εκτός από ένα μικρό μέρος της εισροής κεφαλαίων που πήρε το δρόμο των παραγωγικών επενδύσεων, το μεγαλύτερο μέρος τους στράφηκε προς «ανορθόδοξες» κατευθύνσεις:

- α) αγορά αστικής και αγροτικής γης και κερδοσκοπία πάνω σ' αυτή,
- β) δανειοδοτήσεις προς το κράτος, με όρους βαρύτατους και με εγγυήσεις εξαιρετικές,
- γ) κερδοσκοπία στο χρηματιστήριο (το Χρηματιστήριο Αθηνών ιδρύθηκε ακριβώς το 1876),
- δ) σε συνεταιρισμό με αλλοδαπά κεφάλαια, τοποθετήσεις σε ελληνικά χρεώγραφα (των δανείων του εξωτερικού) εκδιδόμενα στα χρηματιστήρια του Λονδίνου, του Παρισιού, του Βερολίνου κ.λπ.

Κ. Βεργόπουλος, Ο ανανεωμένος εθνισμός, Ι.Ε.Ε., τ. ΙΔ', σσ. 58-62

Να μελετήσετε τα κείμενα καθώς και τις πηγές στις σελίδες 7 και 8 του σχολικού σας βιβλίου.

Με βάση τα στοιχεία που προέρχονται από αυτές τις πηγές:

- α) να εξηγήσετε τον τρόπο με τον οποίο το ελληνικό κράτος αντιμετώπισε την έλευση των ομογενών και την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία του τέλους του 19^{ου} αιώνα.
- β) να αιτιολογήσετε τον τρόπο με τον οποίο οι ομογενείς αντιμετώπιζαν την «επιχείρηση Ελλάδα».

Άσκηση για το σχολείο

Η μαζική εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό (των ξένων και της ελληνικής διασποράς) είχε τεράστια επίδραση στην ελληνική οικονομία και κοινωνία. Αληθεύει βέβαια ότι τα περισσότερα απ' αυτά τα κεφάλαια δεν επενδύθηκαν στην βιομηχανία. Πραγματικά, είτε πήραν τη μορφή δημοσίων δανείων και επενδύσεων στους σιδηροδρόμους, ή, ακόμα χειρότερο, χρησιμοποιήθηκαν για την αγορά γης και για κερδοσκοπικές χρηματιστικές επιχειρήσεις και πολλαπλασίασαν τις περιουσίες των ήδη πλουσίων Ελλήνων της διασποράς που μόλις είχαν έρθει στη χώρα ενώ ταυτόχρονα όξυναν τον εξαρτημένο, περιφερειακό χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας.

Όμως, παρά την κακή κατανομή των πόρων, μέσα σ' αυτά τα πενήντα χρόνια μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα, δημιουργήθηκαν οι πιο θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την μετέπειτα κυριαρχία του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Σ' αυτή την περίοδο σημειώνεται η ανάπτυξη του παγίου κοινωνικού κεφαλαίου (σιδηρόδρομοι, δρόμοι, λιμένες) που σε συνδυασμό με τη συνακόλουθη τεράστια επέκταση του ελληνικού εδάφους και την αύξηση του πληθυσμού, συνέβαλε στη δημιουργία εγχώριας αγοράς, στη βελτίωση των εκπαιδευτικών θεσμών, στη λήψη προστατευτικών μέτρων για την ανάπτυξη της βιομηχανίας, στην απαρχή νομοθετικών μέτρων για την αγροτική μεταρρύθμιση κ.λπ.

Ν. Μουζέλης, Οικονομία και κράτος την εποχή του Βενιζέλου, Μελετήματα γύρω από το Βενιζέλο και την εποχή του, εκδ. Φιλιππούτη, Αθήνα 1980, σ. 6.

- Ποια είναι η άποψη του συγγραφέα για την επίδραση που είχε στην ελληνική κοινωνία και οικονομία η μαζική εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό;

Άσκηση για το σχολείο

Κείμενο (1)

Το κράτος στην προ-καπιταλιστική Ελλάδα

Η Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα, παρά το γεγονός ότι από πολύ νωρίς είχε ενσωματωθεί στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα, από την άποψη των εσωτερικών της παραγωγικών δομών ήταν σαφώς ένας προ-καπιταλιστικός κοινωνικός σχηματισμός. Αφού η θεαματική ανάπτυξη του αγγλικού βιομηχανικού καπιταλισμού είχε καταστρέψει τις πρώτες προσπάθειες για τη βιομηχανική απογείωση που έγιναν στην Ελλάδα πριν αποκτήσει την ανεξαρτησία της, το ελληνικό κεφάλαιο έμεινε μακριά από τη σφαίρα και της βιομηχανικής και της αγροτικής παραγωγής και προσανατολίστηκε στις πολύ πιο επικερδείς και ασφαλείς εμπορικές και χρηματιστικές επενδύσεις. Επομένως, κατά τη διάρκεια της πρώτης πενήνταετίας της ελληνικής Ανεξαρτησίας (1821-1870), η Ελλάδα ήταν μια κατ' εξοχήν αγροτική κοινωνία με σχετικά διογκωμένο τομέα υπηρεσιών - που μεγάλο μέρος τους αποτελείτο από έναν τεράστιο κρατικό μηχανισμό ο οποίος απορροφούσε στις γραμμές του όλους εκείνους που εγκατέλειπαν την ύπαιθρο και που η ανύπαρκτη βιομηχανία δεν μπορούσε φυσικά να τους απασχολήσει.

N. Μουζέλης, ό.π., σ. 4

Κείμενο (2)

Ο καπιταλισμός ορίζεται στη μελέτη αυτή με τη στενή έννοια του όρου: αναφέρεται δηλαδή σ' έναν τρόπο παραγωγής που χαρακτηρίζεται από τη χρήση μισθωτής εργασίας κι επομένως από το γεγονός ότι οι άμεσοι παραγωγοί είναι αποχωρισμένοι από τα μέσα παραγωγής. Με βάση τον ορισμό αυτό η ενσωμάτωση μιας οικονομίας στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά ή η εμπορευματοποίηση μερικών από τους τομείς της, δεν την κάνει αυτόματα καπιταλιστική.

Γύρω στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, το ήδη σημαντικό ελληνικό εμπορικό κεφάλαιο άρχισε να εισέρχεται με μεγάλη επιτυχία στους τομείς της ναυπηγικής και υφαντουργικής παραγωγής. Το ελπιδοφόρο αυτό ξεκίνημα δεν διάρκεσε και πολύ. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, μόλις πριν από τον πόλεμο της ανεξαρτησίας του 1821 ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, και οι δύο αυτοί βιομηχανικοί τομείς άρχισαν και πάλι να φθίνουν ταχύτατα.

N. Μουζέλης, ό.π., σ. 16

Να μελετήσετε τα κείμενα (1) και (2) και στηριζόμενοι στις πληροφορίες που αυτά σας παρέχουν:

- α) να εξηγήσετε τη σημασία των όρων **“προ-καπιταλιστική”** και **“καπιταλιστική”** κοινωνία.
- β) να αναφέρετε ποια ήταν τα χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας του 19ου αιώνα.

- γ) να εξηγήσετε ποια κατά τη άποψη του συγγραφέα ήταν μία από τις αιτίες της ανυπαρξίας βιομηχανίας στην Ελλάδα του 19^{ου} (1821-1870).

Εργασία για το σπίτι

Πίνακας (1)

Ανάπτυξη του αστικού πληθυσμού

(σε ποσοστό επί τοις % του συνολικού πληθυσμού)

Έτος	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός
1879	18%	10%	72%
1889	21%	9%	70%
1908	24%	9%	67%

Πηγές: Απογραφές πληθυσμού. Ο αστικός πληθυσμός περιλαμβάνει οικισμούς που έχουν πάνω από 5.000 κατοίκους. Ο ημιαστικός περιλαμβάνει τους οικισμούς που έχουν από 2.000 έως 5.000 κατοίκους.

Κ. Τσουκαλά, *Εξάρτηση και αναπαραγωγή· ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922)*, σ. 165 (1977)

Πίνακας (2)

Σύνθεση του ενεργού πληθυσμού

	1861	1870	1879	1907
Πρωτογενής τομέας	62,63%	62,17%	56,94%	50,05%
Δευτερογενής τομέας	18,28%	18,14%	15,37%	24,15%
Τριτογενής τομέας	19,09%	19,69%	27,69%	24,58%

Κ. Τσουκαλά, *ό.π.*, σ. 182

- Βασιζόμενοι στα στοιχεία των πινάκων να σχεδιάσετε γραφικές παραστάσεις για την ανάπτυξη του αστικού πληθυσμού καθώς και τη σύνθεση του ενεργού πληθυσμού.
- Να σχολιάσετε τα στοιχεία των πινάκων στηριζόμενοι στις ιστορικές γνώσεις σας. Σε ποια συμπεράσματα μπορείτε να καταλήξετε συνεξετάζοντας τα στοιχεία που σας παρέχονται;

Σημείωση: Να λάβετε υπόψη σας ότι στα στοιχεία του 1907 περιλαμβάνεται και η κατεχοχόν γεωργική περιοχή της Θεσσαλίας - Άρτας, που το 1879 δεν είχε ακόμη ενωθεί με την Ελλάδα.

Άσκηση για το σχολείο

Κείμενο (1)

Το θεσσαλικό πρόβλημα

Στην περίοδο 1881-1895 εμφανίστηκε στο προσκήνιο της ελληνικής κοινωνίας το πρόβλημα μιας μεγάλης γαιοκτησίας με κέντρο τις νεο-απελευθερωμένες περιοχές της Θεσσαλίας και της Άρτας. Ως τότε το ελληνικό κράτος είχε καταπολεμήσει με συνέπεια κάθε προσπάθεια για τη συγκρότηση μεγάλης γαιοκτησίας. Όμοια είχε καταπολεμήσει τον κολλητικό τρόπο καλλιέργειας του εδάφους και είχε ευνοήσει τη μικρή ιδιοκτησία και την οικογενειακή παραγωγή. Τις προσπάθειες του Καποδίστρια είχε ολοκληρώσει ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος όταν το 1871 ανήγγειλε την “πρώτη αγροτική μεταρρύθμιση”, η οποία συνίστατο στη διανομή των “εθνικών κτημάτων” στους καλλιεργητές τους. Πριν από το 1880, γενικός χαρακτήρας της ελληνικής γεωργίας ήταν η οικογενειακή παραγωγή προσαρμοσμένη στις κερδοσκοπικές εμπορευματικές καλλιέργειες (σταφίδα, καπνός, λάδι, σύκα, μουριές) με υψηλή χρηματική απόδοση.

Η εξέλιξη αυτή είχε αποσοβηθεί στην Παλαιά Ελλάδα, όπου στη θέση των Τούρκων τσιφλικούχων που αποχωρούσαν είχε υπεισέλθει το ελληνικό κράτος. Ο σχηματισμός των “εθνικών γαιών” είχε παρεμποδίσει το σχημασμό μεγάλης γαιοκτησίας και τη συνακόλουθη “προλεταριοποίηση” των αγροτών. Η εχθρική αυτή στάση του κράτους προς την τσιφλικική ιδιοκτησία συνεχίσθηκε και με τη μεταρρύθμιση του Κουμουνδούρου (1871). Με την κυβέρνηση ωστόσο Τρικούπη ήταν η πρώτη φορά που το κράτος εμφανίσθηκε να ευνοεί τη συγκρότηση μιας μεγάλης γαιοκτησίας. Η αιτία της μεταβολής αυτής πρέπει να αναζητηθεί σε ένα εξαιρετικό γεγονός: δικαιούχοι των τσιφλικικών δικαιωμάτων στη Θεσσαλία - Άρτα δεν ήταν πια οι επαρχιακοί προύχοντες και κοτζαμπάσηδες, αλλά οι Έλληνες χρηματιστές της διασποράς.

Κ. Βεργόπουλος, Το θεσσαλικό πρόβλημα, Ι.Ε.Ε., τ. ΙΔ', σσ. 69-70

Κείμενο (2)

Υπό την προτροπή των Ελλήνων μεγιστάνων, κινουμένων μεταξύ των παροικιών του εξωτερικού και των κυρίων χρηματιστικών αγορών της Ευρώπης, η κυβέρνηση του Χαριλάου Τρικούπη (ο οποίος είχε την εξουσία κατά το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου 1880-95), γνωστού κυρίως για τις αξιοσημείωτες προσπάθειές του υπέρ της εκβιομηχάνισης, δεν δίστασε να μεταβάλει ολοσχερώς την πάγια γεωργική πολιτική του ελληνικού κράτους, προκειμένου να προστατεύει την μεγάλη έγγειο ιδιοκτησία των τσιφλικιών.

Η αιφνίδια αυτή μεταβολή του ελληνικού κράτους, ήταν το αποτέλεσμα ενός εφήμερου συμβιβασμού ανάμεσα στις χρηματικές και βιομηχανικές δομές αφενός και στις γαιοκτημονικές αφεντέρου. Στην πραγματικότητα, επρόκειτο για

τη μοναδική στιγμή της νεοελληνικής ιστορίας, όπου τα τσιφλίκια, έχοντας ευνοϊκό τον άνεμο, άνοιξαν την παρένθεση ενός αγροτικού ζητήματος, υπό στενή έννοια, στην Ελλάδα.

Η συμβιβαστική πολιτική του Τρικούπη υπονόμει τις προοπτικές του αστικού καπιταλισμού στην Ελλάδα. Για τον λόγο αυτό, το κίνημα των κολλήγων της Θεσσαλίας την αναμέτρηση έως τη ριζική εκκαθάριση των μεγάλων κτημάτων: τον αστικό και μάλιστα βιομηχανικό καπιταλισμό. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο πρέπει ν' αναλυθεί το ζήτημα της δεύτερης αγροτικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα.

Από την προσάρτηση της Θεσσαλίας, η αγροτική πολιτική του ελληνικού κράτους μεταβάλλεται ριζικώς: α) η δασμολογική προστασία των σιτηρών αυξάνει ταχύτερα απ' όσο εκείνη της εθνικής βιομηχανίας β) η φορολογία επί της εγχώριας σιτοπαραγωγής ανακουφίζεται, ενώ εκ παραλλήλου οι άμεσοι επί της κατανάλωσης φόροι αυξάνουν ταχύτητα, γ) ταυτοχρόνως, η κατάρρευση της τιμής της σταφίδας, δια μέσου της μακροχρόνιας κρίσης υπερπαραγωγής, κατέστησε την ελληνική βιομηχανία ανίκανη ν' ανταγωνιστεί, δια μαζικών εισαγωγών αλλοδαπού σίτου, την εγχώρια παραγωγή σιτηρών. Η τιμή του ψωμιού δεν έπαυσε να ανεβαίνει, επιφέροντας μια συνεχή άνοδο των εργατικών μισθών. Η βιομηχανία υποχρεώθηκε, κατ' αυτό τον τρόπο, να μειώσει σχετικώς τα κέρδη και εν γένει τα εισοδήματα της, υπέρ της εγγείου προσόδου των αστογαιοκτημόνων του βορρά.

Εντός της πάλης αυτής, η οποία θύμιζε κατά ένα τρόπο την αγγλική διαμάχη περί τους Corn Laws, ο αστικός καπιταλισμός έθετε με σαφήνεια το ζήτημα της κατάτμησης των μεγάλων κτημάτων και της διανομής τους στους καλλιεργητές. Το σχέδιο αυτό προωθήθηκε αρκετά σύντομα, καθ' όσον από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ένα κίνημα προς την ίδια κατεύθυνση έκανε την εμφάνισή του μεταξύ των κολλήγων της βορείου Ελλάδας.

Κ. Βεργόπουλος, *Το αγροτικό ζήτημα στην Ελλάδα*, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1975, σσ. 121-122 και 160-162

- Ποια είναι η άποψη των συγγραφέων σχετικά με τη δημιουργία των τσιφλικιών στη Θεσσαλία;
- Πώς κρίνουν την πολιτική του Τρικούπη σχετικά με τη μεγάλη γαιοκτησία; Ποιοι λόγοι την υπαγόρευσαν;
- Ποια ήταν τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής στην εθνική οικονομία και την κοινωνία;

Άσκηση για το σχολείο

Κείμενο

Μια ακόμη, επίσης σημαντική, συνέπεια ήταν η αύξηση της μεταναστεύσεως προς το εξωτερικό και η μεταστροφή του σχετικού ρεύματος προς τις ΗΠΑ. Η ανάπτυξη της παραγωγικής βάσεως στην Ελλάδα ήταν πολύ μικρή σε σχέση με τα πλεονάσματα άνεργου πληθυσμού που δημιούργησε η κρίση. Ένα μέρος των πλεονασμάτων αυτών συγκεντρώθηκε παρόλα αυτά στην περιοχή Αθήνας - Πειραιά, ένα άλλο όμως -μεγαλύτερο- πήρε το δρόμο "της ξενιτιάς". Πηγή του μεταναστευτικού ρεύματος ήταν η δυτική Πελοπόννησος, λόγω της σταφιδικής κρίσεως από τη μια και λόγω της μικρής οικογενειακής ιδιοκτησίας και καλλιέργειας που επικρατούσε εκεί.

Κ. Βεργόπουλος, Το εργατικό πρόβλημα, Ι.Ε.Ε., τ. ΙΔ', σ. 85

Πίνακας (1)

Ελληνικές εξαγωγές σταφίδας στη Γαλλία
(σε αγγλικά βαρέλια)

Έτος	Ποσότητα
1878	9.261
1880	19.500
1881	33.100
1885	40.900
1888	40.700
1889	69.500
1890	37.800
1892	21.700
1893	3.100

Κ. Βεργόπουλος, Το σταφιδικό ζήτημα, Ι.Ε.Ε., τ. ΙΔ', σ. 67

Πίνακας (2)

Ο επίσημος αριθμός των μεταναστών ήταν ο εξής:

Έτος	Ετήσια μετανάστευση
1870	23
1875	25
1880	23
1883	75
1887	313
1890	1.105
1893	1.131
1896	2.175
1899	2.375

Κ. Βεργόπουλος, Το εργατικό πρόβλημα, Ι.Ε.Ε., τ. ΙΔ', σ. 85

- Να εξηγήσετε και να συσχετίσετε τα στοιχεία του κειμένου καθώς και των πινάκων (1) και (2) αναφερόμενοι στο μεταναστευτικό πρόβλημα.

Άσκηση για το σχολείο

“Ο Ελευθέριος Βενιζέλος κατακρίνει την τακτική του Στρατιωτικού Συνδέσμου”

- Με βάση τη σχετική πηγή, στις σελίδες 21-22 του σχολικού σας βιβλίου, και τις γενικότερες ιστορικές σας γνώσεις:
 - α) να αξιολογήσετε την πειστικότητα των επιχειρημάτων του Βενιζέλου
 - β) να σχολιάσετε την πολιτική τακτική του.

Άσκηση για το σχολείο

“Γιατί ο Βενιζέλος δεν δέχθηκε να τεθεί πολιτειακό ζήτημα;”

- Να μελετήσετε τις σχετικές πηγές που παρατίθενται στις σελίδες 22-23 του σχολικού σας βιβλίου και να παρουσιάσετε:
 - α) τις διαφορετικές ερμηνείες που δίνουν οι πηγές για τη στάση του Βενιζέλου στο πολιτειακό ζήτημα
 - β) την κρίση σας σχετικά με την ιστορική εγκυρότητα των επιχειρημάτων με τα οποία θεμελιώνει καθένας από τους τέσσερις συγγραφείς την άποψή του.
 - γ) τη δική σας απάντηση στο ερώτημα.

Σημείωση: Το θέμα προσφέρεται και για εργασία δραματοποίησης με ανάληψη αντίθετων ατομικών ρόλων.

Άσκηση για το σχολείο

“Ο πρώτος λόγος του Ελ. Βενιζέλου προς τον αθηναϊκό λαό”

- Να μελετήσετε τα σχετικά αποσπάσματα που παρατίθενται στις σελίδες 24-25 του σχολικού σας βιβλίου και να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:
 - α) Ποια επισημαίνει ο Βενιζέλος ως βασικά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας;
Να τα κατηγοριοποιήσετε και να τα διατυπώσετε επιγραμματικά.
 - β) Ποιες είναι οι ιδεολογικές και προγραμματικές του αρχές;
 - γ) Πώς διαγράφεται το πολιτικό του πορτρέτο;

Σημείωση: *Κρίνεται σκόπιμο να ανατεθεί στους μαθητές η μελέτη της πηγής κατ' οίκον για εξοικονόμηση χρόνου και ανετότερη επεξεργασία της στο πλαίσιο της διδακτικής ώρας.*

Εργασία για το σπίτι

- Να συγκρίνετε το έργο της Β' Αναθεωρητικής Βουλής με όσα διακήρυξε προς τον αθηναϊκό λαό ο Βενιζέλος, προτού αναλάβει την πρωθυπουργία. Να εκθέσετε, βάσει των συγκριτικών παρατηρήσεών σας, σ' ένα κείμενο 250-300 λέξεων, τα συμπεράσματά σας σχετικά με την έκταση και την καταλληλότητα των μέτρων που θεσμοθετήθηκαν για την εξυγίανση της πολιτικής ζωής και τον εκσυγχρονισμό του κράτους. Για τη μελέτη σας να στηριχθείτε τόσο στην ιστορική αφήγηση όσο και στις πηγές του κεφαλαίου “*Η πρώτη διακυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου και το μεταρρυθμιστικό της έργο*” (σσ. 21-29 του σχολικού εγχειριδίου).

Άσκηση για το σχολείο

“Η κοινωνική πολιτική του Ελ. Βενιζέλου”

Ο ιστορικός Απ. Βακαλόπουλος εκτιμώντας την πρώτη πρωθυπουργία του Ελ. Βενιζέλου αναφέρει:

“...Στο ενεργητικό του ακόμη ανήκει η εργατική νομοθεσία, μολονότι τα εργατικά ζητήματα δεν είχαν ακόμη προβληθεί με ένταση. Με τη διορατικότητα του πραγματικού κυβερνήτη πρόβλεψε την έγκαιρη λύση των κοινωνικών προβλημάτων και απέτρεψε την απειλή θυελλών, που από καιρό τώρα είχαν ξεσπάσει στα κράτη της Δυτικής Ευρώπης”.

Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985, σ. 344

- Είναι τεκμηριωμένη ιστορικά η κρίση αυτή σχετικά με τις προθέσεις του Βενιζέλου στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής;
Λάβετε υπόψη σας τη σχετική πηγή στη σελίδα 29 του βιβλίου σας, για να απαντήσετε.

Άσκηση για το σχολείο

Να παρουσιάσετε περιληπτικά το περιεχόμενο της έκθεσης του επιθεωρητή Ν. Σαλίβερου (σσ. 29-30 του βιβλίου σας) και να προσπαθήσετε να δώσετε μια εξήγηση για όσα διαπιστώνονταν στην έκθεση, λαμβάνοντας υπόψη σας τα οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα της εποχής.

Άσκηση για το σχολείο

Να μελετήσετε τα **“αποσπάσματα από το πρόγραμμα του Σοσιαλιστικού Κέντρου Αθηνών”** (σσ. 32-33 του βιβλίου σας) και να συζητήσετε σχετικά με τις διαφορές του από τα αστικά πολιτικά κόμματα της εποχής.

Υπάρχουν αιτήματα στο πρόγραμμα αυτό που θα μπορούσαν να αποτελέσουν σήμερα αντικείμενο συζήτησης ή και διεκδίκησης;

Εργασία για το σπίτι

Να καταγράψετε, με βάση τις πληροφορίες που παρέχει το σχολικό σας βιβλίο (σ. 27 και σσ. 34-36), τα ιστορικά γεγονότα που σχετίζονται με την έκρηξη των Βαλκανικών Πολέμων, να τα ταξινομήσετε χρονικά και να συντάξετε σχετικό πίνακα.

Άσκηση για το σχολείο

“Η διαμάχη Κωνσταντίνου – Βενιζέλου γύρω από την κατάληψη της Θεσσαλονίκης”

Αφού μελετήσετε τις σχετικές πηγές, στη σελίδα 39 του σχολικού σας βιβλίου:

- 1) να παρουσιάσετε το ζήτημα γύρω από το οποίο εκδηλώθηκε η πρώτη φανερή σύγκρουση μεταξύ Κωνσταντίνου και Βενιζέλου.
- 2) να εξηγήσετε και να αξιολογήσετε την επιμονή του Βενιζέλου στην απόφασή του, λαμβάνοντας υπόψη σας:
 - α) τη μαρτυρία του λοχαγού Α. Σουλιώτη - Νικολαΐδη (σσ. 38-39 του βιβλίου σας)
 - β) τη ρητή ενδοβαλκανική συμφωνία ότι κάθε Βαλκανικός εταίρος θα κρατούσε για λογαριασμό του όσα εδάφη κατελάμβανε με τις δυνάμεις του
- 3) να προσπαθήσετε να αναλύσετε πολιτικά τη στάση του Κωνσταντίνου στο ζήτημα.

Άσκηση για το σχολείο

“Ο Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος”

Με οδηγό τον σχετικό χάρτη (σ. 42 του βιβλίου σας), να αφηγηθείτε τα γεγονότα του πολέμου.

Στη συνέχεια να συγκρίνετε τη δική σας αφήγηση μ' αυτήν που επιχειρήθηκε στο σχολικό σας βιβλίο (σσ. 37, 38, 41).

Με ολοκληρωμένη πλέον την “εικόνα” για τον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο, να συντάξετε έναν περιεκτικό και κατατοπιστικό χρονολογικό πίνακα.

Σημείωση: *Ανάλογη άσκηση μπορεί να δοθεί και για τον Β΄ Βαλκανικό πόλεμο.*

Άσκηση για το σχολείο

“Η συνθήκη του Λονδίνου”

Να μελετήσετε τα άρθρα της συνθήκης του Λονδίνου, που παρατίθενται στη σελίδα 43 του βιβλίου σας, και:

- 1) να παρουσιάσετε συνοπτικά το περιεχόμενό τους
- 2) να επισημάνετε τα σημεία που τεκμηριώνουν την κρίση ότι η συνθήκη αυτή, προϊόν διαπραγματεύσεων μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων, εξισορροπεί τα αντικρουόμενα συμφέροντά τους με τα αιτήματα των Βαλκανικών λαών
- 3) να εξηγήσετε, γιατί δύο μόλις ημέρες μετά την υπογραφή της συνθήκης του Λονδίνου, υπογραφόταν στη Θεσσαλονίκη η συνθήκη Ελληνοσερβικής συμμαχίας, με αιχμή εναντίον της Βουλγαρίας.

Άσκηση για το σχολείο

Να παρατηρήσετε προσεκτικά τον χάρτη **“Τα Βαλκάνια μετά τη συνθήκη του Βουκουρεστίου”** (σ. 50 του βιβλίου σας) και να συζητήσετε σχετικά με:

- 1) τις γεωγραφικές ανακατατάξεις που επέφεραν οι Βαλκανικοί πόλεμοι (συγκρίνετε με τον χάρτη στη σ. 42 του βιβλίου σας)
- 2) τις συνέπειες των Βαλκανικών πολέμων για την Ελλάδα.

Άσκηση για το σχολείο

“Η δολοφονία του βασιλιά Γεωργίου Α’”

Να μελετήσετε τις σχετικές πηγές, που παρατίθενται στις σελίδες 44-46 του σχολικού σας βιβλίου, καθώς και την ακόλουθη προσωπική μαρτυρία του ιστορικού Γ. Κορδάτου:

Τον Κανταρέ τον γνώρισα το 1938 και είχα φιλικές σχέσεις. Δικηγορούσε τότε στην Αθήνα και ερχόταν σχεδόν κάθε μέρα στο βιβλιοπωλείο Ζαχαροπούλου όπου εγώ διεύθυνα τη «Βιβλιοθήκη Αρχαίων Ελλήνων Πεζογράφων και Ποιητών». Μια μέρα στο γραφείο μου, όπου ήταν και ο μακαρίτης Νικ. Π. Θηβαίος, μας εξιστόρησε τα σχετικά με την ανάκριση του δολοφόνου Σχινά. Μας είπε ότι στην αρχή παρ’ όλο το ξύλο που έφαγε ο Σχινάς, δεν έβγαλε τσιμουδιά, αλλά μια δυο μέρες ύστερα άρχισε να κάνει διάφορους υπαιτιγμούς. Ενοχοποιούσε πράχτορες Γερμανούς και μάλιστα το Γερμανό πρεσβευτή. Αλλά δεν προχωρούσε, αν και έλεγε πως υπάρχουν και άλλα πιο σπουδαία, πιο τρανά και πιο υψηλά πρόσωπα. Με τα πολλά δέχτηκε ν’ αποκαλύψει τα πρόσωπα αυτά στη βασίλισσα Όλγα. Ειδοποιήθηκε η βασίλισσα, ήρθε στο διοικητήριο και έμεινε ώρες μαζί του. Όταν έφυγε η βασίλισσα, δεν πέρασε πολλή ώρα και ο πρίγκηπας Νικόλαος μου ζήτησε τη δικογραφία. Αυτά ξέρω, μας είπε, και είμαι βέβαιος ότι ο Σχινάς δεν ήταν μανιακός και ανισόρροπος. Ίσα ίσα τα είχε τετρακόσια και, όπως διαπιστώθηκε, έκανε ταξίδια στη Γερμανία και Αυστρία. Η δολοφονία οργανώθηκε στο Βερολίνο ή στη Βιέννη. Εξάλλου είμαι βέβαιος ότι ο Σχινάς δεν αυτοκτόνησε. Τον έριξε από το παράθυρο του διοικητηρίου ανώτατος αξιωματικός της χωροφυλακής ύστερα από τις ανακοινώσεις που έκανε στη βασίλισσα Όλγα.

Με βάση τις πληροφορίες που παρέχουν οι πηγές, να συνθέσετε ένα σύντομο ιστορικό κείμενο στο οποίο:

- 1) να παρουσιάσετε το γεγονός και τις απόψεις που έχουν διατυπωθεί για την ερμηνεία του
- 2) να εξηγήσετε γιατί η ιστορική έρευνα δεν μπορεί να καταλήξει σε ασφαλή για το ζήτημα συμπεράσματα.